

dr. TÉGLÁSI András

egyetemi tanársegéd
Károli Gáspár Református Egyetem

Hogyan védi Alkotmányunk a mezőgazdasági termelők tulajdonhoz való jogát?

**Avagy alkotmányossági aggályok az új egységes
mezőgazdasági támogatási rendszer bevezetése
kapcsán**

Az Országgyűlés 2008. október 20-án fogadta el az egységes mezőgazdasági támogatási rendszer, az úgynevezett SPS (*Single Payment Scheme*) bevezetéséről és működtetéséről szóló törvényt. *Sólyom László* köztársasági elnök az Alkotmány 26. § (4) bekezdésében biztosított alkotmányossági vétőjogával élve a már elfogadott, de még ki nem hirdetett törvényt megküldte az Alkotmánybíróságnak, amelynek ilyenkor soron kívüli eljárásban kell döntenie az alkotmányellenesség vonatkozásában. A köztársasági elnök a részére kihirdetés céljából megküldött törvénynek azt a rendelkezését találta alkotmányossági szempontból aggályosnak, amely a történelmi bázis alapú támogatási mérték számításánál főszabályként a 2006. naptári évet jelöli ki bázis időszakként. Az államfő tehát nem az egész SPS-rendszer bevezetését tartja alkotmányellenesnek, sőt, indítványában külön ki is emeli, hogy a támogatási jogosultság, mint önálló vagyoni értékű jog megteremtése önmagában nem alkotmányellenes. Mi azonban ezzel nem értünk teljes mértékben egyet, és a későbbiekben részletezett, tulajdonvédelemmel összefüggő indokaink alapján ezt is alkotmányosan aggályosnak tartjuk.

Kérdés persze, hogy magáról a 2006-os bázis időszakról hogyan és milyen alapon fog döntenie az Alkotmánybíróság. Tanulmányunkban hangsúlyozottan a kérdés alkotmányossági oldalát vizsgáljuk, nem kívánunk belemenni a döntés társadalmi, gazdasági és szociológiai hatásaiba (mint ahogy az Alkotmánybíróság is kizárólag az alaptörvényre tekintettel kell meghozza döntését, és nem mérlegelhet egyéb, társadalmilag hátrányos következményeket).

Az egységes mezőgazdasági támogatási rendszer bevezetéséről és működtetéséről szóló törvény az Európai Unió Tanácsának 1782/2003/EK rendeletében bevezetett egységes támogatási rendszer magyarországi alkalmazásának feltételeit állapítja

András TÉGLÁSI

university assistant
University of Gáspár Károli

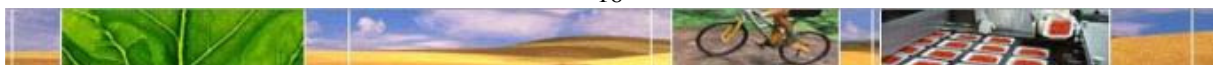
How is property ownership guaranteed constitutionally in the field of agriculture?

**Some misgivings of constitutionality in relation to
the introduction of the new Single Payment
Scheme**

On 20 October 2008 the Hungarian Parliament adopted the Law on the Introduction and Operation of the Single Payment Scheme to Agriculture, the so-called Single Payment Scheme (SPS). *László Sólyom*, President of the Republic of Hungary, exercising his right of veto laid down in the § 26 (4) of the Constitution, i.e. sending over the adopted but still not published Law to the Constitutional Court, which should make decision about the unconstitutionality in special order in such a case. The President found the provision of the new Law sent to him for publishing disquieting, which provision appoints the marketing year 2006 as a representative period as main rule for the calculation of the subsidy on the historical base. Consequently, the Head of the State regards not the whole SPS as disquieting from the viewpoint of constitutionality and moreover he especially highlights in his proposal that the right for assistance, as a self-contained right of property nature is not unconstitutional in itself. We do not agree completely, however, with this position and we found it also disquieting in the viewpoint of constitutionality on the base of our arguments connected to the protection of property ownership set out in details below.

The question is, what kind of decision the Constitutional Court takes about the representative period of the marketing year 2006 and what is the base thereof. We put emphasis only to the constitutionality of the issue, we do not wish to go into details about the social, economic and sociological effects of the decision in our study (as the Constitutional Court should make decision regarding only the Constitution and it should not consider any other consequences being prejudicial to the society).

The Law on the Introduction and Operation of the Single Payment Scheme (SPS) defines the conditions of the application of the Single Payment Scheme introduced in the Regulation (EC) No 1782/2003 in Hungary. There is no compulsion from the side of the

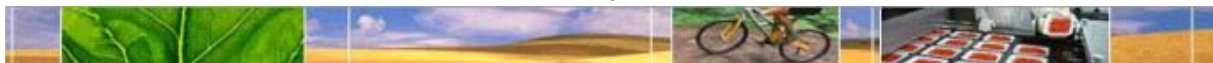

meg. Az SPS-rendszer bevezetésére jelenleg nincs uniós kényszer, sőt Brüsszel az új tagállamok esetében 2013-ig nem is igazán ajánlja az átállást. Ellenkező esetben ugyanis az Alkotmánybíróságnak most már ténylegesen is szembesülnie kellene az alkotmányi és a közösségi jogi normakonfliktus problematikájával.¹ Sólyom László indítványa is kiemeli azonban, hogy ugyan az egységes mezőgazdasági támogatási rendszer alapvető konstrukciója a közösségi jogból származik, az ilyen tartalmú szabály megalkotása azonban nem közösségi jogi kötelezettség, hanem az Országgyűlés önálló, szabad döntése. Megítélésünk szerint azonban inkább a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter diszkrecionális jogkörébe tartozna annak eldöntése, hogy maradunk-e az eddigi SAPS (*Single Area Payment Scheme*) rendszerénél, vagy áttérünk az SPS-rendszerre. Alkotmányjogilag már véleményünk szerint az is kérdéses, hogy az új támogatási rendszerre való áttérést miért kell(ett) egyáltalán törvényi szinten szabályozni, ez ugyanis egy *par excellence* rendeleti szintű szabályozási kérdésnek tűnik.

A két támogatási rendszer, az SAPS és az SPS között az alapvető különbség abban jelenik meg, hogy az előbbinél, azaz az SAPS-rendszerénél az agrártámogatások döntő része termelési kötelezettség nélkül jár. A gazdálkodót megillető támogatás nem önálló vagyoni jog, és minden esetben a föld használóját illeti meg. Amennyiben a tulajdonos a termőföldjét eladja, vagy a bérlő visszaadja a termőföldet a tulajdonosnak, akkor a föld után járó támogatást is elveszíti, és az onnantól kezdve az új használat fogja megilletni. Az egységes mezőgazdasági támogatási rendszer bevezetéséről és működtetéséről szóló törvény, az úgynevezett SPS-rendszer a termőföld utáni közösségi agrártámogatás igénybevételeire való jogosultságot önálló vagyoni joggá alakítja át, és ez alapján a támogatás jogosultja az, aki 2006-ban bármilyen jogcímen földhasználó volt és támogatást igényelt. A támogatás tehát ettől kezdve ténylegesen fizikailag is elválik a termeléstől. A támogatási jogosultság innentől forgalomképesé válik, azaz a föld használója a gazdálkodó területtel vagy terület nélkül is eladhatja.² A mezőgazdasági támogatás ez esetben is két részből áll: a területalapú 'regionális' átalánytámogatásból és 'a történelmi komponensből'. A brüsszeli források 57 százalékát regionális, 37 százalékát történelmi támogatásként osztaná ki a kormány az SPS keretében. A támogatás mértékében nincs nagyságrendi különbség az SAPS és az SPS között.

EU to introduce the SPS; furthermore Brussels actually does not suggest the change over to it until 2013 in the case of new Member States. On the contrary, the Constitutional Court should come up against the problems of the conflict between the norms of the Constitution and those of the Community.¹ The proposal of László Sólyom highlights, however, that although the basic construction of the Single Payment Scheme of the agriculture derives from the Community Law, but the creation of a legal rule of such content does not pertain to the obligations of the Community Law but to those of the independent free decisions of the Parliament. Nevertheless, we consider that the decision whether to keep to the existing Single-Area Payment Scheme (SAPS) or to change over to the SPS could rather pertain to the discretion of the Minister of Agriculture and Rural Development. We consider questionable in the viewpoint of the constitutionality even the fact that the transition to the new system of subsidy should be regulated on the level of law at all, because it seems *par excellence* to be a question of regulation on the level of decree.

The basic difference between the two systems of subsidy, i.e. the SAPS and SPS is that the prevailing part of the subsidy to the agriculture does not involve obligation of production in the former system, i. e. in the SAPS. The subsidy being due to the farmer is not a separate property interest and it is due to the user of the agricultural land in any case. Should the owner sell his or her agricultural land or should the tenant return the agricultural land to the owner, he or she loses the subsidy being due for the agricultural land as well, and that is due to the new user from that moment on. The Law on the Introduction and Operation of the Single Scheme of Subsidy of the Agriculture, the so-called Single Payment Scheme (SPS) transforms the right to the utilization of Community assistance for the agricultural land into an independent property interest and the person entitled to the assistance is that on its base who was user of an agricultural land under any title and requested subsidy in 2006. Consequently, the subsidy is in fact physically separated from the production from this moment. The right to the subsidy becomes negotiable from this moment, so the user of the agricultural land can sell it either together with the land or without it.² The subsidy to the agriculture consists of two parts also in this case, the first part is the "regional" flat rate based on the territory, the second part is the "historical component". The Government would distribute 57 per cent of the resources originating from Brussels as regional assistance and 37 per cent of them as historical one in the framework of the SPS. There is no significant difference in the extent of assistance between the systems SAPS and SPS.

Érdekes lehet az Alkotmánybíróság döntése, amelynek végkimenetele jelen pillanatban még nem jósolható meg. A bíróság korábbi gyakorlata viszonylag kevés támpontot nyújthat a kérdés eldöntéséhez. A termőföldekkel kapcsolatos legjelentősebb határozatait az Alkotmánybíróság a '90-es években hozta meg. Közismert, hogy a rendszerváltozást követően a szocialista állami gazdaság lebontásában, a korábbi társadalmi tulajdon újraelosztásában és a tulajdonviszonyok újrendezésében tevékeny részt vállalt az Alkotmánybíróság is. Ennek eredményeként a mezőgazdasági kollektív tulajdon jelentős túlsúlyának felszámolásával, illetve megszüntetésével kapcsolatos alkotmánybírósági határozatok révén a taláros testületnek – a jogalkotó által – gyakorlatilag újra kellett alkotnia az egész magántulajdoni rendet. Magyarországon – például a Szovjetuniótól eltérően – a termőföldek nem állami, hanem szövetkezeti tulajdonként kerültek a közösség tulajdonába (mint társadalmi tulajdon), de a földek államosítása egyébként nemcsak hazánkban, hanem Lengyelországban és Jugoszláviában is elmaradt.³

A termőfölddel, mint sajátos tulajdoni tárgygyal kapcsolatban az Alkotmánybíróság a 35/1994. (VI. 24.) AB határozatban⁴ foglalkozott a legbehatóbban. Érdekes, hogy az alkotmányossági vizsgálatot akkor az Országgyűlés által már elfogadott, de még ki nem hirdetett törvény tekintetében a köztársasági elnök attól az Alkotmánybíróságtól kérte,⁵ amelynek akkori elnöke éppen a most köztársasági elnökként az SPS kapcsán előzetes normakontrollt kérő Sólyom László volt.

Az Alkotmánybíróság e határozatának indokolásában – korábbi határozataira utalva – kifejtette, hogy az Alkotmány gazdaságpolitikai szempontból semleges, az Alkotmányból az állami beavatkozás nagysága, ereje, még kevésbé annak tilalma közvetlenül nem vezethető le.⁶ Az Alkotmánynak ezt a gazdaságpolitikailag semleges álláspontját a német gyakorlat kezdeti álláspontjából vette át a magyar Alkotmánybíróság, nem követve azonban a későbbi jogirodalmi változásokat. A ma uralkodó vélemény ugyanis ennek megfelelően az, hogy az Alkotmány nem kötelezi el magát a piacgazdaság semmilyen tartalmi modellje mellett.⁷ Azaz az Alkotmány szövegéből kiindulva a támogatási rendszer alkotmányosságának kérdése nem vezethető le.

Az Alkotmánybíróság az említett határozatában azt is figyelembe vette, hogy a földtulajdon sajátos természeti és vagyoni jellemzői, nevezetesen a föld véges jóság volta (a föld ugyanis, mint természeti

The decision of the Constitutional Court about the issue cannot even be predicted. The former jurisprudence of the Court can give relatively few bases to decide the problem. The Constitutional Court made its most important decisions concerning the agricultural land in the nineties. After the changing of the social system, the Constitutional Court played an important role in the break-down of the socialist State's economy, in the redistribution of the former collective property and in the rearrangement of the ownership relations after the change of the social system. As a result of this, the Constitutional Court had to re-create practically the whole order of private property in Hungary cooperating with the legislative body through the decisions of the Constitutional Court relating to the elimination or to the liquidation of the significant majority of the collective property in agriculture. In Hungary the agricultural lands became the property of the community (as collective property) not as State property, but as cooperative property, differently from the way e. g. in the Soviet Union, and the nationalization failed to take place not only in our country but also in Poland and Yugoslavia.³

The Constitutional Court looked most thoroughly into the matter of the agricultural land as a special object of property in its decision 35/1994. (VI. 24.) AB.⁴ It is interesting to note that the President asked that Constitutional Court⁵ for the examination of constitutionality of the law having already been adopted by the Parliament but still not published at that time, when the President thereof was László Sólyom, who is now President of the Republic asking preliminary norm control in relation to the SPS.

In the reasons to this decision The Constitutional Court declared, referring to its former decisions, that the Constitution is impartial from the viewpoint of the economic policy and neither the extent or the force nor the inhibition of the intervention of the State can be derived directly from the Constitution.⁶ The Hungarian Constitutional Court took over this impartial position of the Constitutional Court with regard to the economic policy from the initial standing-point of the German practice, but it did not follow the later changes of the legal literature. There is a currently prevailing opinion in compliance with it that the Constitution does not bind itself to any content model of the market economy.⁷ Consequently, the question of constitutionality of the subsidy system cannot be derived directly from the text of the Constitution.

The Constitutional Court also considered the fact in the above mentioned Decision that the particular natural and property characteristics of the land, in particular its finite character (the land as a natural

tárgy korlátozott mértékben áll rendelkezésre és nem szaporítható, mással sem helyettesíthető), nélkülözhetetlensége, megújulóképesége, különleges kockázatérzékenysége és alacsony nyereséghezama a földtulajdon különös szociális kötöttségét testesíti meg.

A termőföld tehát – az Alkotmánybíróság által is elismerten – sajátos jószág. Ezek a termőfölddel kapcsolatos körülmények azonban – az Alkotmánybíróság álláspontja szerint – indokolhatják a tulajdonosi jogokkal szemben a közérdek érvényesítését. Kérdés tehát, hogy indokolja-e kellő közérdek az SPS támogatási rendszerre való áttérést akkor, amikor ezt még az Unió sem teszi jelenleg kötelezővé.

Az Alkotmánybíróság már korábban is kimondta, hogy sajátosságai folytán a földtulajdonnak más tulajdoni tárgyaktól eltérő jogi kezelése adott vonatkozásban indokolt.⁸ Mivel a termőföld véges jószág, a rá vonatkozó tulajdon szociális kötöttségei szükségképpen kapcsolódnak az állaghoz, a területi kiterjedtséghez és az értékhez. Érdekes egyébként, hogy a termőföldtulajdon tekintetében alkotmányi szinten az olasz alkotmány még jelentősebb korlátozásokat is lehetővé tesz, amikor kimondja, hogy a föld ésszerű kihasználása és a méltányos társadalmi körülmények kialakítása érdekében a törvény kötelezettségeket ró és korlátokat állapít meg a földtulajdonra, tartományonként és mezőgazdasági övezetenként megszabja a földterület nagyságának felső határát, elmozdítja és kötelezővé teszi a talajjavítást, a nagybirtokok átalakítását és a termelő egységek rekonstrukcióját; segíti a kis- és középgazdaságokat.⁹

A köztársasági elnök az Alkotmánybírósághoz benyújtott előzetes normakontroll iránti indítványában hivatkozott arra, hogy a támogatási jog termeléstől elvonatkoztatott önállósítása – aminek következtében a bázisjogosultsággal rendelkező az uniós forrás döntő részét akkor is megkapja a gazda, ha semmit nem termel – csökkenti a haszonbérbe adott termőföldek forgalomképességét és forgalmi értékét, amellett, hogy a termőföld piaca és megfelelő ára a hosszú időszakon keresztül mesterségesen visszatartott ingatlanforgalom miatt még nem alakulhatott ki. Erre az Alkotmánybíróság már az említett 1994-es határozatában is utalt.

Ha az SPS bevezetését tulajdonvédelmi szempontból közelítjük meg, vagyis hogy ezáltal közel kétmillió földtulajdonos helyzete „lehetetlenül el”, akkor

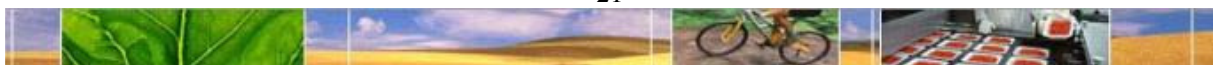
object is available only in a limited extent; it cannot be multiplied or replaced by any other object), its indispensability, ability to renew, particular sensitiveness to risk and low profit earning ability embody the specific social constraints of the land property.

The Constitutional Court considers agricultural land to be a special object. These circumstances relating to the agricultural land may support the enforcement of public interest against the proprietor's rights, according to the viewpoint of the Constitutional Court. The question may arise, whether public interest provides the necessary ground to change over to the system of SPS at the current time point when even the Union still does not make it obligatory.

In addition, the Constitutional Court has already declared earlier that the legal treatment of the land property differing from those of other objects of property was justified⁸ in a certain relation, due to its specific characteristics. As the agricultural land is a finite object, the social constraints of the ownership relating to it are necessarily bound to its condition, territorial extension and value. It is an interesting fact that the Italian constitution enables the introduction of more important constraints with regard to the agricultural land property at the constitutional level declaring that the law imposes obligations upon and defines limitations to the land ownership for the purposes of rational utilization and formation of equitable social circumstances, it prescribes the upper limit of the owned land area in each region and agricultural zone, promotes and makes obligatory the amelioration of the soil, the transformation of the large estates and gives assistance to the small or medium sized farms.⁹

The President of the Republic referred to the fact in his proposal for preliminary norm control submitted to the Constitutional Court that treating the right to subsidies independently from the production, in consequence thereof the owner having the fundamental right receives the prevailing part of the subsidy originating from the Union even if he or she does not produce anything, reduces the negotiability and the market value of the leased agricultural lands in addition to the fact that the market and adequate prices of agricultural lands still could not be established due to the fact that trade in real estate was artificially withheld for a long time. The Constitutional Court referred to this fact already in its above mentioned Decision of 1994.

Regarding the introduction of the SPS from the viewpoint of the protection of property ownership, which involves that nearly two million land owners

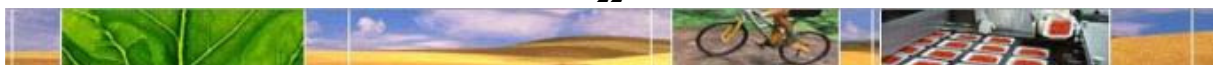

(alkotmány)jogi szempontból a hivatkozási alap az lehet, hogy a tulajdoni jogviszony olyan fontos részjogosítványai, mint a rendelkezés, használat és hasznok szedésének jogai sérülnek.¹⁰ Ezek sérelme azonban minden bizonnyal kevés alapot szolgáltatna az Alkotmánybíróságnak az Alkotmány 13. §-ban megfogalmazott tulajdonhoz való jog sérelmének megállapításához, ugyanis a bíróság kialakult gyakorlata szerint a polgári jogi tulajdonfogalom klasszikus részjogosítványai nem azonosíthatók a tulajdon alkotmányi fogalmának lényeges tartalmával, amelynek korlátozását az alkotmány a 8. § (2) bekezdésében az alapjogok vonatkozásában tiltja. Ebből kifolyólag az Alkotmánybíróság álláspontja szerint ezek a jogosultságok korlátozhatók anélkül, hogy a korlátozás a tulajdonhoz való jog, mint alapjog lényeges tartalma korlátozásának tilalmába ütközne.¹¹ Jelen eset is igazolja azonban azt az álláspontunkat, mi szerint továbbra is szükségesnek tartjuk a tulajdon hagyományos részjogosítványainak (azaz a birtoklás, használat és rendelkezés jogának), mint ezen alapjog *lényeges tartalmának* fenntartását, mely az Alkotmány 8. § (2) bekezdése szerint még törvénnyel sem korlátozható.¹² Ebben az esetben ugyanis akár annak alapján is megállapítható lenne az új támogatási rendszer alkotmányellenessége, hogy az nem magát a tulajdonost, hanem pusztán annak használóját illeti meg. Mindezt a köztársasági elnök alkotmányossági vétőjének keretében ugyan nem kifogásolta, mi azonban ezt is aggályosnak tartjuk, hiszen ezáltal a tulajdonost anélkül fosztja meg a saját tulajdonához (földjéhez) kapcsolódó vagyoni jogosultságtól (vagyis a támogatástól), hogy arról ő maga lemondott volna (illetve egyáltalán lehetősége lett volna ez ellen valamit tennie). Az Alkotmány ugyanis a tulajdonjogot – ahogy erre az Alkotmánybíróság is rámutatott –, mint az egyéni cselekvési autonómia hagyományos materiális alapját és biztosítékát részesíti alapjogi védelemben.

Az Alkotmánybíróságnak ez az álláspontja, a tulajdon úgynevezett funkcionális koncepciója nem tekinthető *novumnak* a nemzetközi jogösszehasonlítást tekintve. Azáltal, hogy a taláros testület a saját gyakorlatába is behozta a tulajdonnak ezt – az eredetileg *John Locke*-től származó majd a Német Szövetségi Alkotmánybíróság gyakorlatában is meggyökeresedő¹³ – felfogását, a tulajdonhoz való jogot az alapjogok rendszerében – a német gyakorlathoz hasonlóan – olyan sajátos szereppel ruházta fel, amely az egyén számára szabadságot biztosít a vagyoni jogosultságok terén, és ezáltal lehetővé teszi az élet saját életviszonyainak önálló, felelős alakítását.¹⁴ Mindezek alapján az alkotmányjogilag tulajdonként védendő jogosultságok körét is a tulajdon eme funkciójának figyelembe vételével kell megállapítani, azaz az alkotmányos védelemnek úgy kell követnie a tulajdon

get into an “unviable position” in consequence of it, then as base of reference could be used that important partial rights of the owner’s legal relationship such as the right to dispose, the right to use and the right of usufruct (making profit) would be damaged.¹⁰ The infringement of these rights surely would not, however, provide sufficient base for the Constitutional Court to establish the infringement of the right to the property as formulated in the §13 of the Constitution, because the classic partial rights of the civil law concept of property ownership cannot be identified with the substantial content of the constitutional concept of property ownership; the restrictions thereof are forbidden in the § 8(2) of the Constitution in relation to the fundamental rights. Consequently, these rights can be limited without being contrary to the prohibition of the limitation of the substantial content of the right to property as a fundamental right.¹¹ The present case also proves our viewpoint that we feel it necessary to keep the traditional partial rights of ownership (i. e. the rights to dispose, use and possess) as *substantial content* of this fundamental right, which cannot be limited even by law, in virtue of the § 8(2) of the Constitution.¹² The unconstitutionality of the new system of subsidy could be established even on the base of the fact that it is due not to the owner him- or herself but merely to the user. Although the President of the Republic has not taken objection to all this, but we think it perilous, because the owner can be deprived of property interest (i. e. the subsidy) connected to its own property (his or her land) without that he or she waived it (or he or she could do anything against that), because the Constitution grants protection to the right of ownership as a fundamental right as the traditional material base and safeguard of the individual freedom of acting.

This standing-point of the Constitutional Court, the so-called functional concept of the property cannot be regarded as a novelty in international comparative law. The fact that the Constitutional Court introduced this concept of the property first originating from *John Locke* then having become established also in the practice of the Federal Constitutional Court of Germany¹³ empowered it with a special role, similarly to that in the German practice, which gives freedom to the person in the field of property rights and enables the independent, responsible formation of life.¹⁴ The extent of rights to be protected as property by the constitutional law should be established considering also this function of property on the basis of all the above mentioned facts, i. e. the constitutional protection should follow the changes of the social role of property in such a way that it could fulfill the same

társadalmi szerepének változását, hogy közben ugyanezt a védelmi feladatot elláthassa. Amikor tehát az egyéni autonómia védelméről van szó, az alapjogi tulajdonvédelem kiterjed a tulajdon egykori ilyen, személyes autonómiát biztosító szerepét átvevő vagyoni jogokra, illetve közjogi alapú jogosítványokra is.¹⁵ Itt egyértelműen erről van szó, hiszen a támogatás, mint a földtulajdonhoz kapcsolódó önálló vagyoni jog nélkül a tulajdonos cselekvési autonómiája is könnyen veszélybe kerül(het), így indokoltnak tartanánk ezt a jogsultságot is az alkotmányos tulajdonvédelem körébe sorolni.

A 2006-os bázisidőszak bevezetését az államfő a jogbiztonság követelményére alapozva tartja alkotmányellenesnek. Sólyom László szerint ugyanis a jogbiztonság megkövetelné, hogy a földtulajdonosok a földjük haszonbérbe adásakor tisztában lehessenek annak következményeivel, és ennek megfelelően szerződjenek. A törvény ennek a követelménynek nem felel meg, s ezzel sérti a jogbiztonságot. Amennyiben az Alkotmánybíróság helyt adna ennek az érvelésnek, úgy határozatát gyakorlatilag hasonló elvi alapokra is helyezhetné, mint néhány héttel korábban, a közterületek parkolási célú igénybevételeért fennálló díjfizetési kötelezettségeket érintő Pp-módosítás alkotmányellenességének tárgyában hozott határozatát. Ebben a 2/2009. (I. 23.) számú AB határozatban az Alkotmánybíróság az említett törvényi rendelkezést azon az alapon semmisítette meg, hogy az a jogállamiság¹⁶ alapelvéből levezetett jogbiztonság és a visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalma követelményébe ütközik. A visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalmát a tételes jogban megfogalmazó rendelkezést – a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény 12. § (1) bekezdése – az Alkotmánybíróság `alkotmányos jellegű szabálynak` tekintette,¹⁷ és már a 25/1992. (IV. 30.) számú határozatában megállapította, hogy a jogállamiság egyik fontos alkotóeleme a jogbiztonság, amely egyebek között megköveteli, hogy az állampolgárok jogait és kötelességeit a törvényben megszabott módon kihirdetett és bárki számára hozzáférhető jogszabályok szabályozzák; továbbá, hogy meglegyen a tényleges lehetőség arra, hogy a jogalanyok magatartásukat a jog előírásaihoz tudják igazítani. Az Alkotmánybíróság a jogállamiság elvéből vezette le azt a jogalkotói kötelezettséget is, amely szerint a jogszabályokat olyan időben kell kihirdetni, illetve hatályba léptetni, hogy annak alkalmazására a jogszabály címzettjei kellő időben felkészülhessenek. Jelen esetben a jogszabály címzettjeinek, vagyis a termőföld tulajdonosoknak nemhogy a `kellő idő`, hanem egyetlen perc sem állt rendelkezésre a felkészüléshez.

task of protection. In the case of the protection of individual autonomy, the property protection as a fundamental right comprises also the rights of property formerly taking over the role of the property ensuring personal autonomy, as well as rights based on public law.¹⁵ Here, the same problem arises, as the freedom of acting of the owner can easily be exposed to danger without subsidy as independent property interest connected to land property, so we should regard it as necessary to include this right into the scope of constitutional protection of property ownership as well.

The Head of the State regards the introduction of the base period of 2006 as contrary to the constitution on the basis of the requirement of the legal certainty. According to the opinion of László Sólyom legal certainty would require that land owners could see clearly the consequences when they lease their lands and could conclude the appropriate contracts. The law does not comply with this requirement and infringes the legal certainty in this way. If the Constitutional Court grants this argumentation, it could base the decision practically on fundamental principles similar to those underlying the decision on the unconstitutionality of the modification of civil process concerning obligations of payment of fee for the usage of public areas for parking some weeks ago. The Constitutional Court annulled the aforementioned provision of law in its decision 2/2009. (I. 23.) AB on the ground that it is contrary to the requirements of the legal certainty derived from the basic principle of the constitutionality¹⁶ and to that of the prohibition of legislation with retroactive effect. The Constitutional Court regarded the provision § 12(1) of the Law XI of the year 1987 on the legislation establishing the prohibition of the legislation with retroactive effect in the statutory law as “a rule of constitutional character”¹⁷ and it established already in its decision 25/1992 (IV. 30.) that the legal certainty is one of the important components of the constitutionality, which requires among others that the rights and obligations of the citizens shall be regulated by legal rules published in a way as defined by law and being accessible to everybody, as well as that it should be made possible for the citizens to adjust their behavior to the prescriptions of the laws. The Constitutional Court derived also the obligation of the legislator from the principle of constitutionality that legal rules should be published, as well as entered into force in adequate time so that the addressees could be prepared to apply it in right time. In this case the addressees of the legal rule i. e. the owners of agricultural lands did not have a minute for the preparation instead of adequate time.

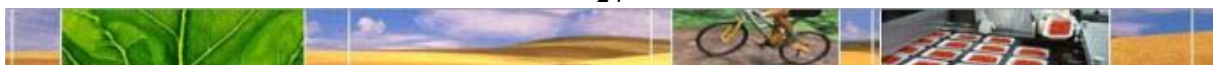
A jogbiztonság alkotmányos követelménye valóban magában foglalja a bizalomvédelem elvét is, s ezáltal korlátot szab a jogalkotó alakító beavatkozásának a fennálló, tartós jogviszonyokba. Az Alkotmánybíróság mindegyik, erre vonatkozó döntésében hangsúlyozta, hogy az alkotmányos határvonal egyrészt a jogalkotó cselekvési szabadsága, másrészt a címzetteknek a szabályozás állandóságához, vagy kiszámítható, a felkészülésre kellő időt hagyó megváltoztatásához fűződő, védendő érdeke között csak esetről esetre, a mindenkori ügy körülményeit mérlegelve húzható meg. Ezzel a megállapításával az Alkotmánybíróság is számot vetett azon ellentmondással, hogy ebben a kérdésben éppen a jogbiztonság nem szolgálható másként, mint eseti mérlegeléssel. A bizalomvédelem határai eszerint az eseti döntések hosszú sorából rajzolódnak ki, illetve azokból a módszertani szempontokból, amelyeket az Alkotmánybíróság mérlegelése során rendszeresen alkalmaz. Ilyen – immár állandósult – módszere az Alkotmánybíróságnak, hogy különbséget tesz a hosszú, illetve a rövid távra szóló kedvezmények között, s a rövid, belátható bizalmi idő alapján fokozott védelmet nyújt. Ugyancsak állandó gyakorlata az Alkotmánybíróságnak, hogy a folyamatban lévő jogviszonyokra vonatkozó szabályozásnál a bizalomvédelem megkövetelheti bizonyos átmeneti szabályok (időszak) beiktatását is.¹⁸

Az SPS-rendszer 2008. október 20-án történő elfogadása a 2006-os év, mint bázisév megadásával nyilvánvalóan nem felel meg a jogbiztonság alkotmányos követelményének, ezért megítélésünk szerint (is) alkotmányellenes.

A jogbiztonság szempontjából még az a kérdés merül fel, hogy indokolja-e kellő közérdek a 2006. év mint bázis időszak megjelölését. A 2006-os bázisév megjelölése szemben áll az uniós gyakorlattal, amely általában három évet (2000-2002) szokott alapul venni. Maga a Tanács már említett 1782/2003/EK rendelete is ezt a három évet jelöli meg bázisidőszakként.¹⁹ Az újonnan csatlakozó államok vonatkozásában azonban a Rendelet eltérő szabályokat állapít meg, és számukra a Rendelet nem is határoz meg bázisidőszakot. Mindezek alapján megítélésünk szerint a 2006. bázisév bevezetését nem indokolja kellő közérdek. A 2006-os bázisidőszak bevezetésének azonban megvan az a veszélye, hogy ha 2006-ban nem a tulajdonos használta a földet, hanem egy másik személy, aki azonban a későbbiekben felhagy a további mezőgazdasági tevékenységgel, a támogatás akkor is őt fogja megilletni, míg a föld új bérlője ilyen támogatásban már nem részesülhet, így szinte teljes mértékben ellehetetlenül. E jogszabályi rendelkezés alapján a

The constitutional requirement of the legal certainty actually comprises also the principle of the protection of reliance and limits the intervention of the legislator forming the existing long-lasting legal relations. The Constitutional Court emphasized in each of its decision relating to that matter, that the constitutional border can be drawn between the freedom of activity of the legislator on one hand and the interests of the addressees to the permanence or to the change giving adequate time for the preparation, which should be protected, on the other hand only considering the circumstances of each current case. The Constitutional Court realized the contradiction through this conclusion that the legal certainty cannot be served in any other way, only by consideration of each case. The limits of protection of reliance are established from a long series of decisions in individual cases, as well as from the methodological viewpoints regularly used by the Constitutional Court in this way. One of such methods having already become permanent of the Constitutional Court is that it makes distinction between the short time allowances and the long-lasting ones, and it grants increased protection on the basis of the short conceivable time of legal reliance. The Constitutional Court has another permanent practice that the protection of reliance can require also the inclusion of certain rules or time periods of transition¹⁸ in the regulation of the cases being in progress.

There is another problem in relation to legal certainty whether there is sufficient public interest to justify the appointment of 2006 as representative period. The appointment of the representative period of 2006 is contrary to the practice of the Union, which takes usually three years (2000 to 2002) as base. The above mentioned Regulation 1782/2003/EC of the Council itself also appoints these three years as representative period.¹⁹ The Regulation establishes, however, different rules in relation to the newly accessing States, and it does not prescribe a representative time period, either. We consider on the basis of all the above mentioned facts that no necessary reasons based on public interest are given to the introduction of the year 2006 as representative period. The introduction of the representative period of 2006 involves, however the danger that if another person used the land in 2006 instead of the owner, and he or she abandons the agricultural activity later, nevertheless the subsidy is due to him or her, while the new tenant of that land cannot receive such

2006-ot követően vásárolt termőföldek után a támogatás ahhoz kerül, aki azt a földet 2006-ban megművelte annak ellenére, hogy a vevő még 2007-ben nem tudhatta, hogy egy későbbi jogszabály miatt ezáltal utólagosan hátrányos helyzetbe fog kerülni. Tanka Endre egyetemi tanár szerint: „az új rendszer a földtulajdont a támogatási jogosultsággal együtt végérvényesen megszerző mai nagyüzemeknek kedvez. Magyarországon 1,8 millió földtulajdonos ad bérbe hárommillió hektárt néhány ezer vállalkozásnak; az áttérés fő haszonélvezői pedig ez utóbbiak lehetnek.”²⁰

subsidy and gets into fast unviable situation in this way. Pursuant to this provision of legal regulation the subsidy is due to the persons cultivating the land in 2006 also in the case of the lands purchased after 2006 regardless to the fact that the buyer had not known in 2007 that he or she would have got into a disadvantageous situation in that way because of a legal rule issued later. Endre Tanka university professor declared about the situation that "the new system gives advantage to the new large-scale enterprises finally acquiring the land ownership together with the right to subsidies. There are 1.8 millions of land owners leasing out three millions of hectares of land to some thousands of enterprises; the later ones may be the main beneficiaries of the transition.”²⁰

Mindezek mellett az államfő aggályosnak találta azt is, hogy a törvény hátrányosan érinti azokat a mezőgazdasági termelőket, akik 2006 után léptek piacra, vagy szereztek új termőterületet. Az államfő indítványa szerint ugyanis a 2006. évben támogatást igénybe vevőkhöz képest az eltérő támogatási jogosultság miatt az újabb piacra lépett termelők versenyhátrányba kerülnek, ami akár megalapozhatja az Alkotmány 70/A. §-ának sérelmét is. Mi azonban a 2006-os bázisév alkotmányellenességét ezen az alapon – figyelemmel a taláros testület eddig kialakult gyakorlatára – nem tartjuk megállapíthatónak. A hátrányos megkülönböztetés tilalma ugyanis az Alkotmánybíróság gyakorlatában azt jelenti, hogy az állam az azonos típusú jogviszonyokon belül az alanyi jogok elosztását illetően – kellő súlyú alkotmányos indok hiányában – nem különböztethet az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdésében írt szempontok szerint.²¹ Nem minősül azonban megengedhetlen megkülönböztetésnek, ha a jogi szabályozás eltérő jogalanyi körre vonatkozóan állapít meg eltérő rendelkezéseket. Az egyenlőség követelménye tehát a jog általi egyenlőként való kezelésre irányuló alkotmányos elv, amely az azonos (homogén) szabályozási körbe vont jogalanyoknak a jogokból való egyenlő részesedését védi.²² Az Alkotmánybíróság hangsúlyozta, hogy az Alkotmány 70/A. §-ában megfogalmazott tilalom – amennyiben a különbségtétel sérti az emberi méltósághoz való jogot – kiterjed az egész jogrendszerre. Az állam joga – s egyben bizonyos körben kötelezettsége is –, hogy a jogalkotás során figyelembe vegye az emberek között ténylegesen meglévő különbségeket. Az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdése ugyanis nem bármifajta különbségtételt tilt – egy ilyen általános tilalom összeegyeztethetetlen lenne a jog rendeltetésével –, hanem csupán az emberi méltósághoz való jogot sértő megkülönböztetéseket. Vagyis az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdésében foglalt tilalom nem csak az emberi, illetve az alapvető állampolgári jogokra irányadó, hanem e tilalom –

In addition to all these facts the President of the State found the fact also perilous that the law affects disadvantageously the agricultural growers having entered the market after 2006 or having acquired new cultivation area. The proposal of the President of the State declares that the agricultural growers having entered the market recently get into competitive disadvantage in relation to those utilizing subsidy in 2006, which can even involve the infringement of the § 70/A of the Constitution. Nevertheless, we consider that the unconstitutionality of the appointment of year 2006 as representative period cannot be established, taking into account the practice of the Constitutional Court formed up to now. The prohibition of discrimination means in the jurisprudence of the Constitutional Court that the State cannot make distinctions in the distribution of rights pertaining to subjects within identical legal relations according to the respects as described in the § 70/A (1) of the Constitution, in absence of constitutional motives of required importance.²¹ It is not qualified as inadmissible distinction when the legal regulation establishes different provisions for communities of different subjects of law. Consequently, the requirement of the equality is a constitutional principle aiming at the treatment of subjects by the law as equal protecting the equal allotments from the rights of subjects of law involved into identical (homogeneous) scope of regulation.²² The Constitutional Court emphasized that the prohibition as formulated in the § 70/A of the Constitution comprises the whole legal system if the distinction infringes the right to human dignity. It is the right and also the obligation to a certain extent of the State that it should take into account the actually existing differences between people in the process of legislation. The § 70/A (1) of the Constitution inhibits namely not the distinction of any type, because such a general prohibition should be incompatible with the purpose of the law. Consequently, the prohibition in

amennyiben a különbségtétel sérti az emberi méltósághoz való jogot – kiterjed az egész jogrendszerre,²³ ideértve azokat a jogokat is, amelyek nem tartoznak az emberi jogok, illetőleg az alapvető állampolgári jogok közé.²⁴ Ez az Alkotmánybíróság értelmezésében azt jelenti, hogy a nem alapjogokat érintő, bármely más szempont szerinti megkülönböztetés akkor alkotmányellenes, ha az emberi méltósághoz való jog sérelmével jár. Ha a megkülönböztetés – az Alkotmánybíróság által alkalmazott ismérvek szerint – ‘önkéntes’,²⁵ azaz ‘indokolatlan’, vagyis nincs ésszerű oka, akkor sérti az emberi méltósághoz való jogot, mert az ilyen esetekben bizonyosan nem kezelték az érintetteket egyenlő méltóságú személyként, s nem értékelték mindegyikük szempontjait hasonló figyelemmel és méltányossággal. Következésképpen valamely alapjognak nem minősülő jog, vagy helyzet tekintetében alkotmányellenes a megkülönböztetés, ha az önkényes.²⁶ Ez mindössze annyit jelent, hogy a kedvezményezettek homogén csoportján belül nem lehet különbséget tenni faj, szín, nem stb. alapján, azaz a kedvezményből ilyen alapon nem lehet senkit sem kizárni.

Mindebből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy önmagában nem lehet hátrányos megkülönböztetésről (diszkriminációról) beszélni azon az alapon, hogy a közösségi támogatási rendszer nem a tulajdonost, hanem a termőföldet 2006-ban bármilyen jogcímen használót illeti meg csupán, tekintettel arra, hogy ez a megkülönböztetés nem tekinthető önkényesnek, főképp nem olyannak, amely ezáltal az emberi méltósághoz való jogot sértené.

Lábjegyzet

¹ A kérdéstről bővebben lásd: TRÓCSÁNYI László – CSINK Lóránt: Alkotmány v. közösségi jog: az Alkotmánybíróság helye az Európai Unióban. *Jogtudományi Közöny*, 2008 (63. évf.), 2. szám, 63-69. pp., továbbá BLUTMAN László – CHRONOWSKI Nóra: Az Alkotmánybíróság és a közösségi jog: alkotmányjogi paradoxon csapdájában. *Európai Jog*, 2007 (7. évf.), 2. szám, 3-16. pp.

² Lásd: törvény 3. §.

³ Lengyelországban nemcsak a földek államosítása maradt el, de a mezőgazdasági termelés döntő többségét is egyéni gazdaságok biztosították. A mezőgazdaság kollektivizálása Jugoszláviában sem valósult meg, ugyanis az 1945. évi földreform következtében – amelynek során 25 vagy 35 hektárban maximalizálták a családi és egyéni gazdaságok területét – az elkobzott földeket egyéni és családi gazdaságok formájában hasznosították, így a

the § 70/A (1) is not only ruling to the human rights, and respectively to the basic civil ones, but this prohibition covers the whole legal system²³ if the distinction infringes the right to the human dignity, including also the rights, which do not pertain to the human rights or to the fundamental civil rights.²⁴ According to the interpretation of the Constitutional Court, that means that any distinction is unconstitutional according to any other viewpoint affecting the non-fundamental rights, if it involves the infringement of human dignity. If any distinction is “arbitrary”²⁵ i. e. “unjustified” according to the criteria used by the Constitutional Court i. e. it misses any reasonable ground, then it infringes the right to human dignity, because the persons involved in such cases were surely treated not as persons of equal dignity, and the standing-points of all the persons were not evaluated with equal attention and reasonableness. Consequently, any distinction is unconstitutional in relation to any right or situation not qualified as a fundamental right, if it is arbitrary.²⁶ It means only that one might not make any distinction within the homogeneous group of beneficiaries on the basis of race, color, sex etc. I. e. nobody can be excluded from the favor on such a basis.

We can derive the consequence from all the above mentioned facts that one cannot speak about discrimination (treating a person less favourably than another person) on the ground that the system of subsidy is due not to the owner but only to the person who used the agricultural land in 2006 on the basis of any title regarding to the fact that this distinction cannot be regarded as arbitrary, especially as one that could infringe the right to human dignity in this way.

Footnotes

¹ For further information see: László TRÓCSÁNYI – Lóránt CSINK: Alkotmány v. közösségi jog: az Alkotmánybíróság helye az Európai Unióban [Constitution or Community Right; the place of the Constitutional Court in the European Union], In *Jogtudományi Közöny* [Gazette of Jurisprudence] N°2, 2008 (Vol. 63) pp. 63-69, László BLUTMAN – Nóra CHRONOWSKI: Az Alkotmánybíróság és a közösségi jog: alkotmányjogi paradoxon csapdájában. (The Constitutional Court and the Community Law: In the captivity of the paradox of the Constitutional Law). In *Európai Jog*. [European Law] Vol 7 N°2 March 3, 2007 pp. 3-16.

² See § 3 of the Law.

³ Not only the nationalization of the agricultural lands did not take place, but the prevailing majority of the agricultural production was delivered by the individual farms in Poland. The collectivization of the

megművelt területek 90%-át ezek a kisgazdaságok, a kisparasztság birtokolta, amely termékeit tetszése szerinti szabad piaci áron értékesíthette.

⁴ ABH 1994, 197.

⁵ Az alkotmányossági vizsgálatot követően kihirdetett, a termőföldről szóló 1994. évi LV. törvény. A törvény főbb vizsgált rendelkezései kimondták azt, hogy belföldi magánszemély a termőföld tulajdonjogát csak olyan mértékben szerezheti meg, hogy a tulajdonában legfeljebb 300 hektár nagyságú termőföld legyen, valamint belföldi jogi személy és jogi személyiség nélküli más szervezet termőföld tulajdonjogát – a Magyar Állam, az önkormányzat, az erdőbirtokossági és legelőbirtokossági társulat, valamint a közalapítvány kivételével – nem szerezheti meg.

⁶ 33/1993. (V. 28.) AB határozat, ABH 1993, 249.

⁷ 33/1993. (V. 28.) AB határozat, ABH 1993, 153, 158.; 915/B/1993. AB határozat, ABH 1994, 619, 621. A semlegességre való utalást lásd még: 963/B/1993. AB határozat, ABH, 1996, 437, 440., 19/2004. (V. 26.) AB határozat, ABH 2004, 321, 339. Az Alkotmány gazdaságpolitikai semlegességére vonatkozóan részletesebben lásd: DRINÓCZI Tímea: *Gazdasági alkotmány és gazdasági alapjogok*. Budapest–Pécs, 2007, Dialóg Campus Kiadó, 75-80. pp.

⁸ 16/1991. (IV. 20.) AB határozat, ABH 1991, 62.; 64/1993. (XII. 22.) AB határozat ABH 1993, 381.

⁹ For the purpose of ensuring rational utilization of land and establishing equitable social relations, the law imposes obligations on and limitations to private ownership of land, defines its limits depending on the regions and the various agricultural areas, encourages and imposes land cultivation, transformation of large estates, and the reorganization of productive units; it assists. Forrás (2009. február 17.):

http://www.oefre.unibe.ch/law/icl/it00000_.html

¹⁰ Már az ókori Rómában *Ulpianus* is megfogalmazta a tulajdonjog önálló részjogosítványaként – a birtoklás (*ius possidendi*), használat (*ius utendi*), rendelkezés (*ius disponendi*) joga mellett – a gyümölcsöztetés (*ius fruendi*) részjogosítványát. Lásd: FÖLDI András – HAMZA Gábor: *A római jog története és intézményei*. Budapest, 1996, Nemzeti Tankönyvkiadó, 289-290. pp.

¹¹ Ezt az Alkotmánybíróság a 64/1993 (XII. 22) számú határozatában mondta ki, amellyel a testület – korábbi gyakorlatával ellentétben – elhatárolta egymástól a tulajdonjog polgári jogi és alkotmányjogi fogalmát.

¹² Alkotmány 8. § (2) bek.: A Magyar Köztársaságban az alapvető jogokra és köteleességekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg, alapvető jog lényeges tartalmát azonban nem korlátozhatja.

¹³ SONNEVEND Pál: A társadalombiztosítási jogosultságok védelme a Német Szövetségi Alkotmánybíróság gyakorlatában. *Magyar Jog*, 1996,

agriculture also failed to be accomplished in Yugoslavia, because the agrarian reform of the year 1945 defined the largest territory of the family farms and individual ones as 25 or 35 hectares and the confiscated agricultural lands were utilized as individual farms and family ones, so 90% of the cultivated land was owned in small farms by small farmers and they could sell their products freely by the prices of the free market.

⁴ See ABH 1994, 197.

⁵ The Law LV of the year 1994 about the agricultural land was published after the constitutionality examination. The most important examined provisions of the Law declared that a Hungarian private person can obtain right of ownership to agricultural land only to that extent that he or she can own at most 300 hectares, and he or she cannot obtain the ownership on agricultural land of an inland legal person or other organization without legal personality except for the Hungarian State, a forest or pasture ownership society or a public endowment.

⁶ Decision 33/1993. (V. 28.) AB, ABH 1993, 249.

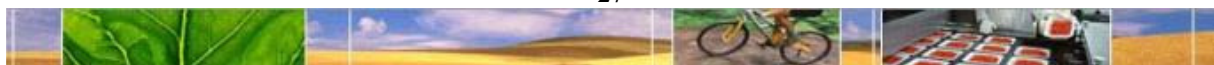
⁷ Decision 33/1993. (V. 28.) AB, ABH 1993, 153, 158.; Decision 915/B/1993. AB, ABH 1994, 619, 621. The reference to the impartiality see also in the Decision 963/B/1993. ABH, 1996, 437, 440, Decision 19/2004. (V. 26.) AB, ABH 2004, 321, 339. For a more detailed description of the impartiality of the Constitution in the economic policy see Tímea DRINÓCZI: *Gazdasági alkotmány és gazdasági alapjogok* [*Constitution of the Economy and Fundamental rights of the Economy*] Publisher Dialóg Campus, Budapest–Pécs, 2007 pp. 75-80.

⁸ Decisions 16/1991. (IV. 20.) AB, ABH 1991, 62.; 64/1993. (XII. 22.) AB, ABH 1993, 381.

⁹ For the purposes of ensuring rational utilization of land and establishing equitable social relations, the law imposes obligations on and limitations to private ownership of land, defines its limits depending on the regions and the various agricultural areas, encourages and imposes land cultivation, transformation of large estates and the reorganization of productive units, it assists the small and medium sized productive units. (http://www.oefre.unibe.ch/law/icl/it00000_.html 2009-02-17)

¹⁰ The ancient Roman author *Ulpian* already formulated the partial right of usufruct (making profit) (*ius fruendi*) in addition to the partial rights to possess (*ius possidendi*), the right to use (*ius utendi*) and to dispose (*ius disponendi*). For more information see András FÖLDI – Gábor HAMZA: *A római jog története és intézményei* [*The History and Institutions of the Roman Law*]. Nemzeti Tankönyvkiadó [National Publisher of Schoolbooks], Budapest, 1996, pp. 289-290.

¹¹ This position is declared in the Decision 64/1993 (XII. 22) AB of the Constitutional Court, by which

4. szám, 208., 212. és köv. pp.

¹⁴ Lásd: BVerfGE 24, 389 (1968), HESSE, Konrad: *Grundzüge des Verfassungsrechts der Bundesrepublik Deutschland*. I.m. 192. p.; a magyar jogirodalomban SONNEVEND Pál: A tulajdonhoz való jog. In: HALMAI Gábor – TÓTH Gábor Attila (szerk.): *Emberi jogok*. Budapest, 2003, Osiris Kiadó, 649. p.

¹⁵ 64/1993. (XII. 22.) AB határozat, ABH 1993, 373, 380.

¹⁶ Alkotmány 2. § (1) „A Magyar Köztársaság független, demokratikus jogállam.”

¹⁷ 34/1991. (VI. 15.) AB határozat, ABH 1991, 170, 172.

¹⁸ Súlyom László, Ádám Antal, Lábady Tamás és Tersztyánszky Ödön különvéleménye a 16/1996. (V. 3.) AB határozathoz ABH 1996, 61., 72.

¹⁹ Rendelet 38. cikk

²⁰ Lásd a *Heti Válasz* „Talpalatnyi föld” című cikkét a 2009. január 15-i számban:

http://forestpress.hu/jie_hu/index.php?option=com_content&task=view&id=13769&Itemid=34

²¹ Az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdése szerint „A Magyar Köztársaság biztosítja a területén tartózkodó minden személy számára az emberi, illetve az állampolgári jogokat, bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül.” A (2) bekezdés kimondja, hogy „Az embereknek az (1) bekezdés szerinti bármilyen hátrányos megkülönböztetését a törvény szigorúan bünteti.” Míg ugyanezen szakasz (3) bekezdése szerint „A Magyar Köztársaság a jogegyenlőség megvalósulását az esélyegyenlőtlenségek kiküszöbölését célzó intézkedésekkel is segíti.”

²² 881/B/1991. AB határozat, ABH 1992, 474., 477.

²³ „Ez az Alkotmánybíróság gyakorlatának egyik legmarkánsabb tétele lett – noha a kimondására alkalmat adó ügyre senki sem emlékszik már.” SÓLYOM László: Alkotmányértelmezés az új alkotmánybíróságok gyakorlatában. *Fundamentum*, 2002, 2. szám, 21. p.

²⁴ 61/1992. (XI. 20.) AB határozat, ABH 1992, 280., 282.

²⁵ Lásd SAJÓ András: A „láthatatlan alkotmány” apróbetűi: a magyar Alkotmánybíróság első ezerkétszáz napja. *Állam- és Jogtudomány*, 1993, 1-2. szám, 47. és köv. pp.

²⁶ 857/B/1994. AB határozat, ABH 1995, 716., 717.

the Constitutional Court separated the concepts of the right of ownership in the civil law from that in the constitutional law respectively, on the contrary to its former practice.

¹² According to § 8(2) of the Constitution, the rules relating to the fundamental rights and obligations are defined by law in the Hungarian Republic, but the law cannot limit the substantial content of a fundamental right.

¹³ Pál SONNEVEND: A társadalombiztosítási jogosultságok védelme a Német Szövetségi Alkotmánybíróság gyakorlatában. [The Protection of the Rights of the Social Insurance in the Practice of the Federal Constitutional Court of Germany]. In *Magyar Jog [Hungarian Law]* 1996/4, pp. 208, 212 and following.

¹⁴ See BVerfGE 24, 389 (1968), Konrad HESSE: *Grundzüge des Verfassungsrechts der Bundesrepublik Deutschland*. op. cit. p. 192; In the Hungarian legal literature see also Pál SONNEVEND: A tulajdonhoz való jog. [The right to property]. In *Emberi jogok (Human Rights)* edited by Gábor HALMAI – Gábor Attila TÓTH, Publisher Osiris, Budapest 2003 p. 649

¹⁵ Decision 64/1993. (XII. 22.) AB, ABH 1993, 373, 380.

¹⁶ The § 2(1) of the Constitution: The Republic of Hungary is independent, democratic constitutional State.

¹⁷ Decision 34/1991. (VI. 15.) AB, ABH 1991, 170, 172.

¹⁸ The separate opinion of László Súlyom, Tamás Lábady and Ödön Tersztyánszky to the Decision 16/1996. (V. 3.) AB. ABH 1996, 61, 72.

¹⁹ Article 38 of the Decree.

²⁰ See the article “A Foothold of Land” in the issue of January 15, 2009 of the journal *Weekly Answer*:
http://forestpress.hu/jie_hu/index.php?option=com_content&task=view&id=13769&Itemid=34

²¹ The § 70/A (1) declares: „The Republic of Hungary provides the human rights, as well as the civil rights to any person living on its territory without any distinction namely without distinction according to the race, color, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, situation of fortune, birth or other one” The section (2) declares that “Any disadvantageous distinction of people according to the section (1) comes under strict penalty of the law.” The section (3) of the same paragraph declares: “The Republic of Hungary promotes the equal opportunities also with measures aiming to the elimination the inequalities of opportunities.”

²² Decision 881/B/1991. AB ABH 1992, 474., 477.

²³ „This decision became one of the most strongly marked theses of the practice of the Constitutional Court, however already nobody remembers the case giving opportunity to declare it.” László Súlyom: Alkotmányértelmezés az új alkotmánybíróságok

gyakorlatában. (Interpretation of the Constitution in the practice of the new Constitutional Courts), *Fundamentum*, 2002. N°2 p. 21.

²⁴ Decision 61/1992. (XI. 20.) AB ABH 1992, 280., 282.

²⁵ See András SAJÓ: A „láthatatlan alkotmány” apróbetűi: a magyar Alkotmánybíróság első ezerkétszáz napja [The small letters of the „invisible Constitution”: the first thousand two hundred days of the Hungarian Constitutional Court] In *Állam- és Jogtudomány* [*Political and Legal Sciences*] 1993 N°N° 1-2 pp. 47 and after

²⁶ Decision 857/B/1994 ABH 1995, 716., 717.

